

**Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

КУЗНЕЦОВА Оксана Вікторівна

УДК 378.371

**ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Харків – 2009

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Українській інженерно-педагогічній академії,
Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
Пономарьова Галина Федорівна,
Харківський гуманітарно-педагогічний
інститут, ректор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Гриньова Валентина Миколаївна,
Науково-дослідний інститут педагогіки і психології
ім. В.О. Сухомлинського Харківського національного
педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
директор;

кандидат педагогічних наук
Карпова Лариса Георгіївна,
Управління освіти Червонозаводської
районної в м. Харкові ради, начальник.

Захист відбудеться «17» березня 2009 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.053.06 в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди за адресою: 61002, м. Харків, вул. Артема, 29, ауд. 216.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди за адресою: 61168, м. Харків, вул. Блюхера 2, ауд. 215-В.

Автореферат розісланий «14» лютого 2009 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.В. Попова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Важливу роль у перетвореннях системи освіти України відіграє вчитель, оскільки модернізація сучасної школи пов'язана з його освіченістю, інтелектом, талантом, творчим потенціалом, рівнем загальної та професійної культури тощо. На сучасному етапі необхідною умовою професійної успішності вчителя стає сформованість інноваційного стилю його діяльності, що забезпечує ефективне здійснення процесів навчання, виховання та розвитку школярів.

Проблеми визначення сутності та складових індивідуального стилю професійної діяльності вчителя віднайшли своє відображення в працях С. Вершловського, В. Загвязинського, І. Зимньої, І. Ісаєва, Є. Клімова, Д. Леонтєєва, Л. Лесохіної, Л. Макарової, А. Маркової, В. Мерліна, Н. Ніконової, Г. Пономарьової, В. Сластьоніна, Л. Подимової, Н. Шеліхової та інших науковців.

Філософські, концептуально-методологічні засади інноваційних процесів та питання організації навчально-виховного процесу в інноваційних навчальних закладах досліджуються в працях В. Богданова, С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Моляко, Н. Ничкало, В. Паламарчук, Г. Пономарьової, О. Попової, О. Савченко та інших; питанням управління інноваційними закладами освіти присвячені праці Л. Даниленко, Л. Ващенко, Г. Єльнікової та інших.

Сучасні дослідники інноваційної діяльності (М. Лапін, В. Паламарчук, О. Попова, М. Поташник, А. Пригожин, Н. Юсуфбекова та інші) виокремлюють дві її сторони – технологічну й особистісну. Технологічна сторона пов'язана зі створенням моделей і технологій навчання й виховання, упровадженням і поширенням педагогічних інновацій, а особистісна – характеризує виявлення особистісних якостей у процесі самореалізації особистості під час професійної діяльності.

Необхідно зазначити, що з-поміж значної кількості наукових досліджень із педагогічної інноватики немає праць, у яких розглядається проблема формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя початкових класів, хоча ця проблема надзвичайно важлива, оскільки, посилаючись на вивчення сучасного педагогічного досвіду, вчителі, які активно освоюють інновації, належать до категорії високопрофесійних, ерудованих, компетентних педагогів.

Отже, тенденції розвитку освітніх процесів, аналіз теоретичних напрацювань учених і власного досвіду викладацької діяльності дали можливість виявити суперечності стосовно досліджуваної проблеми:

- між потребами в модернізації сучасної початкової освіти на інноваційних засадах і недостатнім рівнем готовності вчителів початкової школи до розв'язання цієї проблеми;
- між усвідомленням важливості вирішення завдань індивідуалізації та гуманізації навчально-виховного процесу в цілому й, зокрема процесу

підготовки вчителів початкових класів, і недостатньою відтвореністю їх у змісті педагогічної освіти;

- між потребою педагогічних навчальних закладів у науково-методичному розв'язанні проблеми формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя початкових класів та наявним станом розв'язання цієї проблеми у психолого-педагогічній науці та в практиці педагогічних навчальних закладів, що знижує якість підготовки фахівців до майбутньої професійної діяльності.

Актуальність, виявлені суперечності, недостатній рівень теоретичної дослідженості та практичної розробленості зазначеної проблеми зумовили вибір теми дисертації: **«Формування інноваційного стилю професійної діяльності у студентів педагогічного коледжу».**

Зв'язок роботи з науковими планами, програмами, темами. Дисертація виконана згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та методики професійного навчання Української інженерно-педагогічної академії «Теоретичні та методичні основи педагогічної складової інженерно-педагогічної освіти» (протокол № 16 від 16.06.2004р.). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Слов'янського державного педагогічного університету (протокол № 6 від 24.02.2005р.) й узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол №5 від 24.05.2005р.).

Мета дослідження – виявити ефективність упровадження розробленої та науково обґрунтованої технології формування інноваційного стилю професійної діяльності студентів педагогічного коледжу для підвищення якості професійної підготовки.

Відповідно до мети дослідження визначено **завдання дослідження:**

1. На підставі аналізу наукової літератури розкрити сутність поняття «інноваційний стиль професійної діяльності вчителя», схарактеризувати його особливості.

2. Уточнити критерії та показники рівнів сформованості інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя.

3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити технологію формування інноваційного стилю професійної діяльності у студентів педагогічного коледжу.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

Предмет дослідження – формування інноваційного стилю професійної діяльності у студентів педагогічного коледжу.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що ефективність формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя забезпечується розробкою й упровадженням відповідної технології, що передбачає такі етапи: мотиваційно-орієнтовний (сприяє розвитку спрямованості на формування інноваційного стилю професійної діяльності), змістово-особистісний (забезпечує розвиток особистісних якостей і здібностей,

системи знань, умінь і навичок, що сприяють становленню стилю вчителя), рефлексивно-корекційний (забезпечує аналіз і самоаналіз, корекцію процесу формування інноваційного стилю).

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: філософські, психолого-педагогічні положення про людину як найвищу цінність; про активність особистості, її розвиток у процесі спілкування та взаємодії з навколишнім світом; цілісний, системний, особистісно-діяльнісний, гуманістичний, компетентнісний підходи до формування особистості (К. Абульханова-Славська, Б. Гершунський, С. Гончаренко, А. Здравомислов, О. Іонова, В. Лозова); питання професійної підготовки майбутнього вчителя (В. Васильєва, В. Вихрущ, І. Гавриш, В. Гриньова, Л. Карпова, Г. Пономарьова, Л. Рибалко, Т. Танько, Н. Ткачова, А. Троцько та інші); питання професійної діяльності вчителя (О. Леонтьєв, М. Сергєєв, В. Сластьонін та інші) та дослідження інноваційних процесів (М. Лапін, В. Паламарчук, О. Попова, М. Поташник, А. Пригожин, Н. Юсуфбекова та інші), індивідуального стилю діяльності (С. Вершловський, В. Загвязинський, Є. Клімов, Л. Лосохіна, Л. Макарова та інші), педагогічних технологій (В. Євдокимов, О. Пехота, Г. Пономарьова, І. Прокопенко).

З метою виконання визначених завдань і перевірки гіпотези були запроваджені такі **методи дослідження**: теоретичні – аналіз наукової літератури для порівняння та зіставлення різних поглядів на обрану проблему, визначення поняттєво-категоріального апарату, розробки технології формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя; емпіричні – анкетування, опитування, тестування, спостереження, бесіда, діалог, методи експертного оцінювання, самооцінки, вивчення продуктів навчально-пізнавальної діяльності студентів, педагогічний експеримент для виявлення ефективності розробленої технології формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя; методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

Експериментальною базою дослідження були педагогічний коледж Харківського гуманітарно-педагогічного інституту та Красноградський педагогічний коледж Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Наукова новизна й теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- *уперше* визначено сутність інноваційного стилю професійної діяльності вчителя як сукупності способів професійно-педагогічної діяльності, спрямованих на модернізацію (прогресивне перетворення) навчально-виховного процесу; обґрунтовано та експериментально перевірено технологію формування інноваційного стилю професійної діяльності у студентів педагогічного коледжу, що передбачає мотиваційно-орієнтовний, змістово-особистісний, рефлексивно-корекційний етапи;

- *уточнено* критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний, рефлексивний) та показники рівнів сформованості інноваційного

стилю професійної діяльності;

- *подальшого розвитку* набули питання забезпечення професійної підготовки студентів педагогічного коледжу (форми і методи формування інноваційного стилю педагогічної діяльності майбутнього вчителя початкових класів).

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що технологія формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя пройшла експериментальну перевірку й дає підстави осмислити та реалізувати її в умовах як вищої педагогічної школи, так і загальноосвітнього навчального закладу.

Матеріали дисертації *впроваджено* в навчальний процес педагогічного коледжу Харківського гуманітарно-педагогічного інституту (довідка № 01-14/356 від 01.10.2007), Красноградського педагогічного коледжу Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (довідка № 228 від 19.11.2007), Стаханівського педагогічного коледжу Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка (довідка № 129 від 28.11.2007) та Лисичанського педагогічного коледжу Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка (довідка №298 від 03.12.2007).

Теоретичні положення, практичні напрацювання, викладені в дисертації, можна впроваджувати в системі вищої й післядипломної педагогічної освіти, а також у підготовці підручників, навчальних посібників із педагогіки, під час написання студентами курсових і дипломних робіт у вищих педагогічних навчальних закладах.

Особистий внесок автора в працях, написаних у співавторстві, полягає в теоретичному обґрунтуванні проблеми та обробці отриманих результатів.

Вірогідність та обґрунтованість висновків дисертації забезпечено теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних положень, запровадженні методів, що відповідають меті, завданням, об'єкту, предмету дослідження; експериментальною перевіркою гіпотези, кількісним та якісним аналізом експериментальних даних, позитивними результатами експерименту, можливістю його повторення; доказовістю й логічною несуперечливістю висновків.

Апробація результатів дослідження здійснювалася через публікацію матеріалів дисертації. Основні положення, висновки й результати доповідалися на засіданнях кафедри педагогіки Слов'янського державного педагогічного університету, кафедри педагогіки та методики професійного навчання Української інженерно-педагогічної академії, а також у виступах на науково-практичних конференціях «Сучасні проблеми і шляхи вдосконалення управління вищими навчальними закладами I-II рівнів акредитації» (Харків, 2006), «Особистісно орієнтовані педагогічні технології у початковій освіті» (Тернопіль, 2006), «Професіоналізм педагога у контексті Європейського вибору України» (Ялта, 2007), «Інноваційно-інформаційні технології в освіті та управлінні: теорія, досвід, проблеми» (Трускавець, 2007), «Освітні інновації у

навчально-виховному процесі: теорія, практика, проблеми змісту та методики педагогічних нововведень» (Харків, 2008), «Освіта і доля нації. Український вибір педагогічного поступу» (Харків, 2008), «Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору» (Київ, 2008).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації віднайшли своє відображення в 14 публікаціях (із них 13 одноосібних), у тому числі 9 – статті у провідних наукових фахових виданнях, 5 – матеріали науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (290 найменувань, з них 11 – іноземною мовою), 14 таблиць, 3 рисунків, 2 формул, 2 додатків. Загальний обсяг роботи 187 сторінок (157 – основний текст).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність вибору теми, визначено об'єкт, предмет і мету дослідження, сформульовано його гіпотезу, завдання, теоретико-методологічну основу й методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів і доведено їх вірогідність, відображено шляхи апробації результатів дослідження.

У першому розділі – **«Формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя як наукова проблема»** – на підставі аналізу наукової літератури розкрито сутність дефініцій досліджуваної проблеми (інноваційна діяльність, стиль діяльності, індивідуальний та інноваційний стиль діяльності), обґрунтовано технологію формування інноваційного стилю професійної діяльності у студентів педагогічного коледжу.

Аналіз праць із проблем загальної та педагогічної інноватики (К. Ангеловські, М. Лапін, В. Паламарчук, Л. Петриченко, І. Підласий, Г. Пономарьова, О. Попова, М. Поташник, А. Пригожин, Н. Юсуфбекова та інші) дав можливість визначити сутність поняття *«інноваційна професійна діяльність учителя»* як засновану на осмисленні педагогічного досвіду творчу педагогічну діяльність, що спрямована на прогресивні зміни й розвиток навчально-виховного процесу, формування якісно іншого педагогічного знання та прогресивного педагогічного досвіду. Встановлено, що *інноваційна діяльність* передбачає теоретичне конструювання, планування нововведення з урахуванням новітніх досягнень різних галузей знань. Об'єктом інноваційної діяльності є інновація (нововведення) та пов'язана з нею творчість.

Інноваційна діяльність учителя передбачає оновлення педагогічного процесу, впровадження нововведень у традиційну систему навчання, виявлення вчителем педагогічної творчості, яскравої індивідуальності, інноваційного стилю діяльності.

Зарубіжні психологи розглядають стиль діяльності особистості як індивідуальну стратегію й тактику її поведінки (А. Адлер), характеристику

системи операцій, до яких особистість схильна завдяки своїм індивідуальним особливостям (Г. Олпорт).

Б. Теплов уперше схарактеризував стиль як спосіб успішного виконання діяльності, що залежить від здібностей суб'єкта. Його послідовники (С. Гільманов, О. Голубєва, В. Небиліцин) вважають, що стиль є індивідуально своєрідною системою особистості й обумовлений особливостями нервової системи суб'єкта та особистісними характеристиками.

Є. Клімов, В. Мерлін розглядають стиль у межах людської діяльності з погляду характеристики способу її здійснення як сукупності типологічно зумовлених засобів і прийомів діяльності, а К. Абульханова-Славська, А. Маркова, Н. Ніконова розглядають стиль як сукупність різних індивідуальних якостей і системи способів діяльності.

Термін «стиль діяльності особистості» вживається для розуміння об'єктивних вимог до особистості, визначення характерної для неї системи методів, прийомів і способів вирішення завдань конкретної діяльності, що забезпечує її успішне виконання. При цьому комплекс індивідуальних особливостей суб'єкта може частково задовольняти потреби окремого виду діяльності, у результаті чого він свідомо або несвідомо активізує певні необхідні для цього якості, гальмуючи ті, що заважають її успішності. Завдяки цьому формується індивідуальний стиль діяльності як сукупність прийомів праці, що характерні для даного суб'єкта під час виконання певної роботи.

Стильові прояви, із погляду багатьох дослідників (А. Адлер, Є. Клімов, В. Мерлін та інші), виконують чотири основні функції: інтегративну (формування комплексу стильових особливостей, у яких інтегровано взаємовплив суб'єкта, об'єкта діяльності й середовища), системоутворювальну (формування нових властивостей), інструментальну (співвідношення прийомів і способів дій зі специфікою діяльності) і компенсаторну (високорозвинені властивості компенсують недостатньо розвинені).

Стиль діяльності вчителя відбиває його індивідуальність як професіонала, що зумовлена синтезом особистісних якостей учителя й рівнем його професійної компетентності.

Стиль професійної діяльності вчителя характеризує такий тип його професійної поведінки, що дозволяє максимально повно використовувати сильні особистісні й професійні сторони вчителя, по можливості компенсуючи слабкі сторони його темпераменту, характеру, здібностей й особистості в цілому; він забезпечує оптимальне узгодження індивідуальності вчителя за різних умов (вимогами навчальної або професійної діяльності; індивідуальністю інших суб'єктів педагогічного процесу тощо), допомагає активно адаптуватися до середовища в низці стильових проявів.

Учитель, який володіє яскраво вираженим індивідуальним стилем, є лідером у колективі однодумців, новатором у певній галузі. Він має «свої» шляхи, принципи, методи, засоби, форми та прийоми роботи й водночас, захоплений своїми пошуками й знахідками, спирається на передовий психолого-педагогічний досвід.

У дисертації *інноваційний стиль учителя визначено як сукупність способів професійно-педагогічної діяльності, спрямованих на модернізацію (прогресивне перетворення) навчально-виховного процесу.*

Установлено, що *інноваційний стиль професійної діяльності вчителя характеризується індивідуальною стратегією й тактикою організації педагогічної діяльності (визначення мети, системи способів, технологій, характеру взаємодії суб'єктів педагогічного процесу), що забезпечує ефективність навчально-виховного процесу.* Аналіз наукової літератури дає підстави дійти висновку, що здібностями та особистісними якостями, що забезпечують розвиток інноваційного стилю професійної діяльності вчителя, є: гуманістична та професійно-педагогічна спрямованість, наполегливість, мобільність, оперативність, енергійність, рішучість і діловитість при вирішенні ситуацій та організації навчально-виховного процесу, хист вести за собою, брати відповідальність за свої рішення, готовність до ризику, виявлення незалежності та критичності суджень, сміливість уяви й думки при вирішенні нестандартних ситуацій, виборі альтернативних рішень; виявлення спроможності творчо й самостійно здійснювати дії за нових умов, здатність до співпраці, демократичного стилю взаємодії зі суб'єктами педагогічного процесу.

Інноваційний стиль професійної діяльності майбутнього вчителя виникає й розвивається в процесі залучення студента до різноманітної діяльності інноваційного характеру (навчальної, науково-дослідницької, виховної). Засвоєні педагогом алгоритми, прийоми та способи нормативної педагогічної діяльності включаються у величезну кількість нестандартних, непередбачуваних ситуацій, вирішення яких вимагає постійного внесення змін, корекцій і регулювання, що спонукує вчителя до виявлення інноваційного стилю діяльності.

У дисертації обґрунтовано етапи технології формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя, а саме: мотиваційно-орієнтовний, змістово-особистісний, рефлексивно-корекційний. Кожен етап являє собою цілісну систему змісту, форм і методів роботи з майбутніми педагогами.

Мотиваційно-орієнтовний етап передбачає розвиток у студентів педагогічного коледжу професійного інтересу та усвідомленого позитивного ставлення до інноваційної професійної діяльності.

Змістово-особистісний етап спрямований на формування у студентів знань, умінь і якостей, що забезпечують розвиток інноваційного стилю професійної діяльності (знання про сутність стилю діяльності вчителя, інновацій, інноваційної діяльності, знання способів, методів і прийомів, що забезпечують формування стилю професійної діяльності загалом та інноваційного – зокрема, а також інтелектуальні, проектувальні, дослідницькі, організаційні й комунікативні вміння, що сприяють освоєнню студентами педагогічних засобів, способів і прийомів для розвитку інноваційного стилю професійної діяльності вчителя); включення в навчальну діяльність із метою розвитку інноваційних

характеристик стилю; закріплення позитивного досвіду участі майбутніх учителів у нововведенні, що сприятиме формуванню інноваційного стилю професійної діяльності.

Рефлексивно-корекційний етап передбачає осмислення й аналіз студентами своєї діяльності, цілеспрямоване її моделювання з метою коригування як процесу діяльності, так й інноваційного стилю, підвищення вимогливості до себе, визначення програми наступних дій по їх вдосконаленню.

Кожен етап розробленої технології потребує визначення відповідної мети, завдань, навчальних предметів і видів навчальної діяльності, що сприяють розвитку досліджуваних характеристик, наповнюють зміст навчального матеріалу щодо сутності інноваційного стилю професійної діяльності; відбору адекватних методів і форм, що забезпечують підготовку майбутнього вчителя до інноваційної діяльності та розвиток його стилю.

У другому розділі – **«Експериментальна перевірка технології формування інноваційного стилю професійної діяльності у студентів педагогічного коледжу»** – розкрито загальні питання підготовки та проведення педагогічного експерименту, проаналізовано результати експериментальної роботи.

Для перевірки гіпотези дослідження проведено *педагогічний експеримент*, у якому брали участь 1350 студентів педагогічного коледжу Харківського гуманітарно-педагогічного інституту та Красноградського педагогічного коледжу Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди.

Необхідно зазначити, що експеримент проходив за природних умов, не порушуючи логіки та перебігу навчального процесу.

На констатувальному етапі експерименту було встановлено, що значна кількість студентів другого і третього курсів недостатньо володіють питаннями педагогічної інноватики, у тому числі інноваційного стилю професійної діяльності вчителя. Оскільки стиль діяльності зумовлюється індивідуальними здібностями та якостями, то за допомогою тестів виявили типи темпераменту, стиль активності студентів, здатність до саморозвитку, творчий потенціал. На підставі отриманих даних сформували експериментальну (690 студентів) і контрольну групу (660 студентів), у якій навчання здійснювалося традиційно.

Установлені на констатувальному етапі значні розбіжності сформованості у студентів здібностей і якостей, що забезпечують розвиток інноваційного стилю, зумовили розподіл експериментальної групи на три підгрупи.

До підгрупи А увійшли студенти (5%) зі стійкою спрямованістю на педагогічну діяльність, вони були активними й наполегливими у здобутті знань, за власної ініціативи надавали допомогу своїм товаришам при розв'язуванні педагогічних задач, при вирішенні нестандартних ситуацій діяли творчо й самостійно, приймали відповідальні рішення, прагнули до демократичного

стилю взаємодії, у них була виявлена адекватна реакція на успіхи як власні, так й одногрупників, коректна реакція на невдачі.

До підгрупи В віднесли студентів, які виявляли активність і самостійність при здобутті знань, інколи допускали авторитарність у допомозі та взаєминах із одногрупниками, сумлінно виконували завдання, але без виявлення творчості й зацікавленості (таких студентів було 68%).

До підгрупи С ввійшли студенти, які були активними лише тоді, коли вимагав викладач або відповідно до обставин, що склалися, потребуючи допомоги інших, були байдужими до успіхів і невдач, мали індивідуальне ставлення до навчання (таких студентів було 27%).

У всіх експериментальних підгрупах передбачалося формування інноваційного стилю професійної діяльності студентів із урахуванням їхніх здібностей. У підгрупі А постійно стимулювали студентів до самостійної пізнавальної діяльності, під час дискусій підтримували інтенсивний темп роботи, пропонували завдання, що вимагали високого рівня самостійності та критичності мислення, вибору альтернативних рішень, запровадження нетрадиційних форм і методів навчання. При навчанні студентів підгрупи В викладач мав справу з широким діапазоном їхніх інтересів і здібностей, а тому в процесі роботи досить часто змінював темп виконання завдань і зміст нового матеріалу, рівень контрольних тестів; можливість вибору завдань стимулювала роботу студентів. У підгрупі С нова інформація подавалася невеликим дозами в поєднанні з індивідуальними завданнями й супроводжувалася докладним обговоренням кожного фрагмента з залученням студентів інших підгруп.

У підгрупах В і С постійно залучали студентів до практичних ситуацій та дій. Студенти підгрупи А допомагали іншим студентам набувати досвіду діяльності та поведінки, вдосконалюючи при цьому здобуті знання про професійну діяльність та інноваційний стиль діяльності, якості та здібності, що їх забезпечують. Студенти підгрупи А були також експертами, які прагнули об'єктивно оцінювати прийоми та дії, методи та вчинки, діяльність і поведінку одногрупників.

Диференційований принцип організації експериментальної роботи, як показав аналіз її результатів, дав можливість забезпечити позитивну динаміку рівнів сформованості інноваційного стилю діяльності.

На формувальному етапі експерименту перевірялась ефективність технології формування інноваційного стилю професійної діяльності.

Мета *мотиваційно-орієнтовного етапу*, який здійснювався під час навчання студентів другого курсу, полягала у формуванні уявлення майбутніх учителів про сутність і значущість інноваційної професійної діяльності, необхідності її успішного формування й розвитку інноваційного стилю. Основний акцент було зроблено на формування позитивної мотивації студентів (професійного інтересу, потреби до розвитку інноваційного стилю професійної діяльності).

Реалізація цього етапу вимагала коригування змісту занять із педагогічних дисциплін («Вступ до спеціальності», «Загальна педагогіка», «Основи

професійної майстерності», «Психологія») з точки зору орієнтації на формування досліджуваних понять, поведінки, підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

Експериментальна робота на цьому етапі була спрямована на формування позитивної мотивації, усвідомлення майбутніми вчителями напруженості та значущості педагогічної професії, необхідності пошуку альтернативних рішень, інноваційних форм і методів, що визначають ефективність професійної діяльності та зумовлюють виразність виявлення емпатії, задоволеності, емоційної стійкості; розвиток прагнення самостійно критично оцінювати явища, здатність до співпраці, демократичного стилю взаємодії. Для цього запровадили низку заходів, що передбачала інформаційно-роз'яснювальну роботу, до якої були залучені куратори академічних груп, викладачі психолого-педагогічних дисциплін, працівники бібліотеки. Цю роботу здійснювали як під час лекційних і семінарсько-практичних занять, так і в процесі позааудиторної виховної діяльності, зокрема на кураторських годинах (професійно спрямовані бесіди, дискусії, творчі справи тощо). Для формування професійних мотивів інноваційної діяльності організували екскурсії в школи, де активно впроваджуються нововведення, та зустрічі з учителями-новаторами. У результаті в студентів було сформовано уявлення про сутність, значущість інноваційних педагогічних процесів, важливість формування власного інноваційного стилю професійної діяльності.

На розвиток позитивної мотивації було також спрямовано: залучення цікавих фактів із життя видатних педагогів минулого й сучасності, педагогів-новаторів, вивчення стилю їхньої діяльності, створення завдань із урахуванням інтересів і можливостей студентів, виконання індивідуальних вправ із метою вдосконалення особистих якостей і регулювання емоційних станів, створення ситуацій успіху для стимулювання пізнавального інтересу до досліджуваної проблеми. Для виявлення значущих для інноваційного стилю професійної діяльності властивостей здійснювали аналіз професіограми вчителя, у результаті чого відбиралися визначені характеристики. На основі цього було розроблено студентами всіх підгруп індивідуальні плани розвитку інноваційного стилю діяльності.

На мотиваційно-орієнтовному етапі відбувалося первинне ознайомлення з різними стилями діяльності (директивним, колегіальним, ліберальним, авторитарним, демонстративним і конструктивним), стилями спілкування й керівництва, обраними за взірцем, формувались і розвивались професійно значущі особистісні якості майбутніх педагогів, які забезпечують розвиток як індивідуального, так й інноваційного стилю діяльності.

Через анкетування та бесіди встановили, що до експерименту в підгрупі А мали інтерес до педагогічних дисциплін 71% студентів, а після експерименту – 97%, у підгрупі В відповідно 49% і 65%, у підгрупі С – 9% і 43%. Відчуття внутрішнього задоволення від спілкування й діяльності на демократичній основі в підгрупі А до експерименту мали 73% студентів, а після експерименту – 96%, у підгрупі В відповідно 43% і 71%, у підгрупі С – 8% і 47%.

Змістово-особистісний етап передбачав навчання студентів 2-4-х курсів із метою розвитку професійно значущих особистісних якостей і здібностей, виявлення способів діяльності, що сприяють запровадженню інноваційних форм, методів і технологій, тобто прагнули до формування інноваційного стилю професійної діяльності. Зазначена робота відбувалася при вивченні інноваційних процесів у циклі психолого-педагогічних і методичних дисциплін, на лекційних, семінарських заняттях, при створенні й реалізації проектів і програм у таких видах навчання, як педагогічна практика, написання і захист курсових робіт, під час проведення уроків тощо.

На заняттях вивчалися реальні педагогічні ситуації, коли вчителю необхідно було проявити творчість, аналізуючи при цьому професійну діяльність як інноваційну.

На лекціях, семінарсько-практичних заняттях, у процесі вивчення спецкурсу «Інноваційний стиль професійної діяльності» було запроваджено:

- різні форми подання навчальної інформації – створення проблемних ситуацій, проведення дискусій («Чому сучасній школі потрібен учитель інноваційного типу?», «мозкових штурмів» («Як створити школу нового типу?»), круглих столів («Стиль діяльності вчителя як умова виявлення його особистості»), «аукціону проектів»; ділових та рольових ігор, конкурсів практичних робіт з їх обговоренням; колективне розв'язування творчих задач, моделювання педагогічних ситуацій, групова робота з авторськими посібниками, ілюстративними матеріалами, обговорення відеозаписів, у тому числі – записи власних дій, зустрічі з учителями, що сприяло активізації пізнавальної діяльності студентів усіх підгруп, глибокому засвоєнню дієвих знань із проблем професійної та інноваційної діяльності та її стилю, розвитку інтелектуальних умінь (порівняння різноманітних технологій, зіставлення різних поглядів на сутність інноваційних процесів, систематизація знань із проблеми стилів діяльності), організаційних (уміння організовувати як власну, так і діяльність учнів відповідно до цілей навчально-виховного процесу), конструктивних (уміння обирати як оптимальні, так й інноваційні прийоми та методи навчання, форми роботи), комунікативних (діалогічні вміння, уміння безконфліктно взаємодіяти з усіма суб'єктами педагогічного процесу); проектувальних (здатність планувати навчальний процес відповідно до цілей навчання, психологічних закономірностей, оптимальних видів, методів, прийомів професійної діяльності; уміння планувати позакласну роботу); дослідницьких (нетрадиційний підхід до організації навчально-виховного процесу, вміння творчо підходити до розв'язання будь-яких професійних проблем, взаємодіяти з вихованцями, колегами, батьками дітей, уміння розвивати креативність дітей тощо);

- соціально-психологічні тренінги (комунікативні, сензитивні), орієнтовані на створення позитивної емоційної атмосфери на заняттях, що дозволяло студентам усіх підгруп вільно висловлювати й відстоювати власну точку зору, актуалізувало здобуті знання, сприяло співтворчості з викладачами та студентами, створенню інноваційних проектів тощо;

- навчання студентів формулювати й обґрунтовувати свою точку зору на певні педагогічні події, пропонувати свій варіант вирішення суперечностей, що виникали на занятті в процесі вирішення ситуацій, тобто навчали проводити індивідуальний («авторський») усний аналіз, при якому важливо обґрунтовувати логіку обраної поведінки в ситуації й виділяти «авторський стиль» у розглянутому варіанті. Критеріями оцінювання такого аналізу були: конкретність суджень у контексті даної ситуації, максимальне використання текстових даних, чіткість і простота викладу, обґрунтованість аналізу, практичний характер пропонованого варіанту розв'язання проблеми. Колективний аналіз ситуації приводив до сприйняття іншого студента, педагога як носія інших, відмінних від власного досвіду й знання, що дозволяє розглядати ситуацію з різних точок зору, бачити її багатоаспектно;

- індивідуальне та групове вирішення й програвання різноманітних ситуацій (організація діяльності учнів на уроках, інноваційна діяльність учителя), що вимагали пошуку альтернативних рішень та засобів вирішення ситуації й проблеми, планування роботи тощо. При виконанні завдань особлива увага приділялася формам і методам, що впливають на формування інноваційного стилю професійної діяльності;

- різні види позааудиторної діяльності (участь у науково-дослідницькій і гуртковій роботі, виховних заходах), що сприяли дієвості знань, удосконаленню вмінь й особистісних якостей студентів;

- проведення всіх видів педагогічної практики, що націлювали студентів на апробацію набутих знань, умінь і якостей, аналіз досвіду та стилів діяльності вчителів на основі спостереження уроків і різноманітних заходів, вивчення досвіду інноваційних шкіл тощо.

Під час педагогічної практики майбутнім учителям необхідно було освоїти ті нововведення, що є за даних умов найбільш прийнятними. Для цього студенти разом із методистом, учителем проводили ретельний аналіз (експертне оцінювання) інновацій щодо її актуальності, доцільності впровадження та результатів. У процесі педагогічної практики прагнули створити доброзичливу атмосферу співпраці студентів, викладачів, учителів.

Результат формування інноваційного стилю професійної діяльності на другому етапі виявився в розвитку здатності студентів творчо підходити до організації професійної діяльності, доцільному застосуванні інноваційних форм і методів у всіх видах діяльності.

Рефлексивно-корекційний етап передбачав навчання студентів 3-4-х курсів із метою осмислення студентами власного стилю професійної діяльності, а також формування рефлексивної позиції та визначення програм індивідуальної корекції стилю для виправлення недоліків експериментальної роботи. Для цього запроваджували методи рефлексивно-інноваційного практикуму (полілог, рефлексивна дискусія, інверсія), сутність яких полягала у залученні студентів до аналізу й оцінювання ознак власного стилю професійної діяльності.

На цьому етапі прагнули того, щоб кожний студент відчув себе унікальним, неповторним і винятковим учителем, який має свій індивідуальний

почерк і стиль професійної діяльності. Допомогали студентів стати експертом власного досвіду: віднаходити в ньому опору й визначати перспективи самовдосконалення й саморозвитку, оскільки вплив педагогічної взаємодії на особистісне зростання майбутніх учителів залежить не тільки від реального рівня їхнього власного саморозвитку, а й визначається ступенем залучення їх у процес свідомого самовдосконалення. На цьому етапі відбувалося переживання ситуацій педагогічної діяльності в підгрупах, їх обговорення, усвідомлення їх сенсів і значень, що приводили до визначення й вибору свого стилю діяльності.

На рефлексивно-корекційному етапі також запроваджувався самоконтроль, який дозволяв студенту усвідомити й оцінити власні дії та якості на основі встановленого еталону, що фіксувався в індивідуальному плані, пізнавати та контролювати себе. Установлено, що постійно здійснюють самоконтроль 63% студентів, частково це роблять 31%, і не здійснюють його – 6%.

Для оцінювання ефективності розробленої технології на підставі вивчення психолого-педагогічної літератури, спостережень за навчальною та позанавчальною діяльністю студентів, їхніх самооцінок та експертного оцінювання уточнено основні критерії, кількісні та якісні показники, що відображали зміни у сформованості інноваційного стилю професійної діяльності, а саме: *мотиваційний критерій* (ставлення до проблеми формування стилю, професійно-пізнавальний інтерес; потреба в постійному пошуку нової інформації); *когнітивний критерій* (повні, глибокі й дієві знання); *діяльнісний критерій* (сформованість інтелектуальних умінь, що забезпечують аналіз навчально-виховного процесу, узагальнення отриманих результатів, підведення підсумків, вибір адекватних розв'язанню проблеми методів і засобів, пошук альтернативних і нестандартних рішень тощо; розвиток проєктувальних умінь у відборі завдань для вирішення різноманітних завдань; розвиток комунікативних умінь, що забезпечують розвиток демократичних взаємин у процесі інноваційної діяльності; організаторських умінь – уміння залучати інших суб'єктів педагогічного процесу в різні види діяльності, зокрема інноваційної); *особистісний критерій* (сформованість таких особистісних якостей, як цілеспрямованість, наполегливість, енергійність, рішучість, діловитість, здатність вести за собою, прийняття відповідальності за свої рішення, уміння керувати, готовність до ризику, незалежність і критичність суджень, самобутність, сміливість уяви й думки); *рефлексивний критерій* (уміння осмислювати й аналізувати студентами свою діяльність, цілеспрямовано її моделювати з метою коригування як процесу діяльності, так і рівня розвитку інноваційного стилю).

Узагальнені результати експериментальної роботи по формуванню інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя подано в таблиці (с. 14).

Результати експериментальної роботи, спрямованої на формування інноваційного стилю професійної діяльності студентів (приріст у %)

Критерії та показники рівнів сформованості інноваційного стилю професійної діяльності студентів	Групи	
	ЕГ (690 осіб)	КГ (660 осіб)
<p>Сформованість мотивації (мотиваційний критерій):</p> <ul style="list-style-type: none"> - ставлення до проблем формування інноваційного стилю професійної діяльності <ul style="list-style-type: none"> • позитивне • нейтральне • негативне - інтерес до професії <ul style="list-style-type: none"> • стійкий • ситуативний • немає інтересу 	<p>+21,4</p> <p>+14,0</p> <p>-35,4</p> <p>+21,3</p> <p>+18,3</p> <p>-39,6</p>	<p>+9,2</p> <p>+13,2</p> <p>-22,4</p> <p>+8,6</p> <p>+13,3</p> <p>-21,9</p>
<p>Рівні сформованості професійних знань (когнітивний критерій):</p> <ul style="list-style-type: none"> • високий (сформовано систему повних, глибоких і дієвих знань) • середній (повні та глибокі знання, але недостатньо дієві) • низький (несформованість системи знань) 	<p>+15,8</p> <p>+10,4</p> <p>-26,2</p>	<p>+4,2</p> <p>+5,7</p> <p>-9,9</p>
<p>Рівні сформованості вмінь (діяльнісний критерій):</p> <ul style="list-style-type: none"> • високий (інтелектуальні вміння забезпечують аналіз навчально-виховного процесу, узагальнення отриманих результатів, підведення підсумків, вибір адекватних розв'язанню проблеми методів і засобів, пошук альтернативних і нестандартних рішень тощо; проєктувальні вміння у відборі завдань для розв'язання різноманітних проблем; комунікативні вміння забезпечують налагодження педагогічно доцільних взаємин у процесі інноваційної діяльності; організаторські вміння допомагають залучати інших суб'єктів педагогічного процесу в різні види діяльності, зокрема інноваційної) • середній (аналіз навчально-виховного процесу відбувається на науковій основі, але на рівні констатації й опису, є ускладнення в узагальненні отриманих результатів і підведенні підсумків, вибір адекватних вирішенню проблеми методів і засобів; ускладнюються у відборі завдань для вирішення різноманітних завдань; вступають у педагогічно доцільні взаємини у процесі інноваційної діяльності, але іноді допускають конфліктні ситуації; уміють організувати інших суб'єктів педагогічного процесу в різні види діяльності, зокрема інноваційної) • низький (недостатній розвиток інтелектуальних умінь не дозволяє обирати адекватні методи й засоби вирішення ситуацій, спричиняє конфлікти, іноді викликає дезорганізацію діяльності) 	<p>+17,3</p> <p>+12,5</p> <p>-29,8</p>	<p>+3,7</p> <p>+19,4</p> <p>-22,1</p>
<p>Рівні сформованості особистісних якостей і здібностей (особистісний критерій):</p> <ul style="list-style-type: none"> • високий (студенти виявляють цілеспрямованість, наполегливість, енергійність, рішучість і діловитість при вирішенні ситуацій та організації навчально-виховного процесу, здатні вести за собою, приймають відповідальні рішення за інших, готові до ризику, виявляють незалежність і критичність суджень, пізнавальну "скрупульозність", сміливість уяви й думки при вирішенні нестандартних ситуацій, виборі альтернативних рішень, виявляють спроможність творчо й самостійно здійснювати дії за нових умов, здатність до співпраці, демократичного стилю взаємодії з іншими людьми) • середній (виявляють цілеспрямованість, наполегливість, енергійність, але іноді не вистачає рішучості й діловитості у прийнятті рішень, виявляють ініціативність діяльності, але роблять це іноді ситуативно, іноді виявляють ознаки авторитарного стилю при виборі альтернативних рішень) • низький (не вироблено самостійності й наполегливості в діяльності, безвідповідальні) 	<p>+19,5</p> <p>-3,2</p> <p>-16,3</p>	<p>+4,7</p> <p>+6,9</p> <p>-11,6</p>
<p>Осмилення й аналіз своєї діяльності з метою коригування як процесу діяльності, так і рівня розвитку компонентів інноваційного стилю(рефлексивний критерій):</p> <ul style="list-style-type: none"> • здійснюють • частково здійснюють • не здійснюють 	<p>+19,4</p> <p>+3,3</p> <p>-22,7</p>	<p>+6,2</p> <p>+6,6</p> <p>-12,8</p>

Аналіз результатів експерименту дає підстави свідчити про успішність роботи по формуванню інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя: зафіксовано сформованість особистісних якостей і здібностей, ґрунтовне й дієве засвоєння студентами професійних знань і вмінь із проблеми професійної діяльності та інноваційного стилю діяльності.

Ефективність формування інноваційного стилю професійної діяльності у студентів педагогічного коледжу дає підстави вважати, що вихідна методологія була правильною, поставлені завдання виконано повністю, мети досягнуто. Отримані теоретичні та практичні висновки сприяють реалізації процесу формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя початкових класів.

Узагальнення результатів теоретичного пошуку та експериментального дослідження дають підстави дійти таких **висновків**:

1. Стиль є сукупністю етичних норм і характерних рис діяльності, поведінки, методу роботи, способу життя. Він своєрідно виявляється залежно від організації внутрішнього та зовнішнього середовища, допускає можливість розвитку окремих стилів та їх взаємопереходів. Стиль забезпечує інтеграцію психічної сфери людини, її взаємодії з зовнішнім середовищем, є одним із поведінкових механізмів індивіда.

2. Інноваційний стиль професійної діяльності вчителя визначено як сукупність способів професійно-педагогічної діяльності, спрямованих на модернізацію (прогресивне перетворення) навчально-виховного процесу. Він характеризується індивідуальною стратегією й тактикою організації педагогічної діяльності (визначення мети, системи способів, технологій, характеру взаємодії суб'єктів педагогічного процесу), що забезпечує ефективність навчання та виховання учнів.

3. Здібностями та якостями, що забезпечують розвиток інноваційного стилю професійної діяльності вчителя, є: гуманістична та професійно-педагогічна спрямованість, професійно-пізнавальний інтерес; потреба в постійному пошуку нової інформації; креативне мислення; інтелектуальні, проєктувальні, комунікативні, організаторські, рефлексивні вміння; цілеспрямованість, наполегливість, енергійність, рішучість, діловитість, хист вести за собою, здатність до співпраці, готовність до ризику, незалежність і критичність суджень.

4. Обґрунтовано етапи технології формування інноваційного стилю професійної діяльності (мотиваційно-орієнтовний, змістово-особистісний, рефлексивно-корекційний) та експериментально доведено її ефективність. Так, кількість студентів із позитивним ставленням до формування інноваційного стилю професійної діяльності в експериментальній групі збільшилась на 21,4% проти 9,2% у контрольній групі. Теоретичну обізнаність про інноваційний стиль професійно-педагогічної діяльності наприкінці експерименту студенти групи Е покращили на 15,8% більше, ніж у контрольній групі. У студентів експериментальної групи зафіксовано значне підвищення рівнів сформованості вмінь, які визначають інноваційний стиль: приріст високого рівня склав 17,3%

проти 3,7% у контрольній групі. Покращили особистісні якості, що притаманні вчителю інноваційного типу, 19,5% студентів експериментальної групи, тоді як у контрольній групі цей показник збільшився лише на 4,7%. Приріст кількості студентів, що здійснюють рефлексивну поведінку в групі Е склав +19,4%, у групі К – +6,2%. Доведено, що інноваційний стиль професійної діяльності майбутнього вчителя виникає й розвивається в процесі залучення студента до різноманітної діяльності інноваційного характеру (навчальної, науково-дослідницької, виховної).

5. Уточнено критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний, рефлексивний) та показники рівнів сформованості інноваційного стилю професійної діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує багатоаспектної проблеми формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя. Перспективи подальшого дослідження полягають у з'ясуванні педагогічних умов організації навчальної та позааудиторної роботи студентів педагогічних навчальних закладів, спрямованої на формування в них інноваційного стилю професійної діяльності, та визначенні шляхів їх забезпечення.

Основні положення дисертації відбито в таких публікаціях:

I. Статті в наукових фахових виданнях

1. Кузнецова О.В. Теоретичні основи інноваційних процесів / О.В. Кузнецова // Умови і фактори формування особистісно-орієнтованих підходів до навчання : зб. наук. пр. – Харків : Стиль Іздат, 2006. – С. 108-114.

2. Кузнецова О.В. До питання про нововведення / О.В. Кузнецова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – Київ-Запоріжжя : Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2006. – Вип. 39. – С. 191-194.

3. Кузнецова О.В. Новизна і типологія нововведень / О.В. Кузнецова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – Київ-Запоріжжя : Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2006. – Вип. 40. – С. 260-263.

4. Кузнецова О.В. Компоненти та фактори формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя / О.В. Кузнецова // Гуманізація навчально-виховного процесу : наук.-метод. зб. – Слов'янськ : Слов'янський державний педагогічний університет, 2007. – Вип. 38. – С. 116-120.

5. Кузнецова О.В. Сутність індивідуального стилю діяльності / О.В. Кузнецова // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – зб. статей: Вип. 15. – Ялта : РВВ КГУ, 2007. – Ч. 1. – С. 3-7.

6. Кузнецова О.В. Характер формування інноваційного стилю професійної діяльності студента в навчальному закладі / О.В. Кузнецова // Наукові записки кафедри педагогіки : зб. наук. пр. – Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2007. – Вип. 19. – С. 106-113.

7. Кузнецова О.В. Розробка спецкурсів як підґрунтя формування інноваційного стилю професійної діяльності / О.В. Кузнецова // Компетенція

вчителя в полікультурному просторі: зб. наук. пр. – Харків: Стиль Іздат, 2007. – С. 80-86.

8. Кузнецова О.В. Експериментальна програма формування інноваційного стилю професійної діяльності майбутнього вчителя / О.В. Кузнецова // До проблем формування професійно значущих якостей фахівця: зб. наук. пр. — Харків: Стиль Іздат, 2008. — С. 92–99.

9. Кузнецова О.В. Педагогічна творчість як основа розвитку інноваційної діяльності вчителя / О.В. Кузнецова // Наукові записки кафедри педагогіки : зб. наук. пр. – Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2008. – Вип. 21. – С. 157-164.

II. Матеріали конференцій

10. Кузнецова О.В., Новицька Т.Ф. Керівництво підготовкою студентів до професійно-педагогічної творчості: зб. матеріалів Харківської наук.-практ. конф. пед. працівників ВНЗ I-II рівнів акредитації. [«Сучасні проблеми і шляхи вдосконалення управління вищими навчальними закладами I-II рівнів акредитації»], (Харків, 24 лютого 2006р.) / Управління освіти і науки Харківської облдержадміністрації, Харківський кооперативний торговельно-економічний коледж. – Харків, 2006. – С. 144-147. – *Особистий внесок: проаналізована сутність дослідницьких завдань і їх упровадження в навчальний процес.*

11. Кузнецова О.В. Підготовка студентів – майбутніх учителів до професійно-педагогічної творчості: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Особистісно орієнтовані педагогічні технології у початковій освіті»], (Теннопіль, 4 травня, 2006) / Міністерство освіти і науки України, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2006. – С. 104-106.

12. Кузнецова О.В. Індивідуальний стиль діяльності педагога: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Професіоналізм педагога у контексті Європейського вибору України»], (Ялта, 20-22 вересня 2007р.) / Міністерство освіти і науки України, Республіканський вищий навчальний заклад «Кримський гуманітарний університет». – Ялта, 2007. – С. 83-87.

13. Кузнецова О.В. Сутність діяльності вчителя: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Інноваційно-інформаційні технології в освіті та управлінні: теорія, досвід, проблеми»], (Трускавець, 28-31 жовтня, 2007р.) / Міністерство освіти і науки України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. — Трускавець, 2007. — С. 21-23.

14. Кузнецова О.В. Характеристика інноваційної діяльності вчителя як найвищого рівня педагогічної творчості: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. [«Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»], (Київ, 27-29 листопада, 2008р.) / Інститут вищої освіти АПН України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2008. – С. 252-256.

Анотації

Кузнецова О.В. Формування інноваційного стилю професійної діяльності у студентів педагогічного коледжу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2009.

Дисертація присвячена теоретико-експериментальному дослідженню проблеми формування інноваційного стилю професійної діяльності у студентів педагогічного коледжу.

Визначено суть інноваційного стилю професійної діяльності вчителя як сукупності способів і прийомів професійно-педагогічної діяльності, спрямованих на модернізацію навчально-виховного процесу. Обґрунтовано та експериментально перевірено технологію формування інноваційного стилю професійної діяльності студентів педагогічного коледжу, що передбачає мотиваційно-орієнтовний, змістово-особистісний, рефлексивно-корекційний етапи.

Уточнено критерії та показники рівнів сформованості інноваційного стилю професійної діяльності.

Результатами експериментальної роботи доведено ефективність реалізованої технології.

Ключові слова: інноваційна діяльність, стиль діяльності, інноваційний стиль професійної діяльності, технологія формування інноваційного стилю професійної діяльності, студенти педагогічного коледжу, критерії та показники.

Кузнецова О.В. Формирование инновационного стиля профессиональной деятельности у студентов педагогического колледжа. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды. – Харьков, 2009.

Диссертация посвящена теоретико-экспериментальному исследованию проблемы формирования инновационного стиля профессиональной деятельности у студентов педагогического колледжа.

Установлено, что инновационная деятельность предусматривает конструирование, планирование нововведения с учетом достижений различных областей знаний и направлена на прогрессивные изменения и развитие учебно-воспитательного процесса, формирование качественно нового педагогического знания и прогрессивного педагогического опыта. Инновационная деятельность, таким образом, предусматривает обновление педагогического процесса, внедрение нововведений в традиционную систему обучения, проявление учителем педагогического творчества, яркой индивидуальности, инновационного стиля деятельности.

Термин «индивидуальный стиль деятельности» используется для понимания объективных требований деятельности и свойств личности, определения характерной для индивида системы методов, приемов и способов решения задач конкретной деятельности, обеспечивающей ее успешное выполнение. При этом комплекс индивидуальных особенностей субъекта может частично удовлетворить потребности отдельного вида деятельности, вследствие чего он сознательно или подсознательно активизирует определенные необходимые для этого качества, тормозя те, которые мешают ее успешности. В результате формируется индивидуальный стиль деятельности как совокупность приемов работы, характерных для данного субъекта при выполнении этой работы.

Стиль деятельности учителя отражает его индивидуальность как профессионала, а индивидуальность при этом обусловлена синтезом индивидуальных качеств учителя и уровнем его профессиональной компетентности.

Учитель, который владеет ярко выраженным индивидуальным стилем, является лидером в коллективе единомышленников, новатором в определенной области. Он имеет определенные принципы, методы, средства, формы и приемы работы, но, вместе с тем, увлечен своими поисками и находками, использует передовой психолого-педагогический опыт.

В диссертации инновационный стиль учителя определен как совокупность способов и приемов профессионально-педагогической деятельности, направленных на модернизацию (прогрессивное преобразование) учебно-воспитательного процесса.

Установлено, что инновационный стиль профессиональной деятельности учителя характеризуется индивидуальной стратегией и тактикой организации педагогической деятельности (определение цели, системы способов, технологий, характера взаимодействия субъектов педагогического процесса), что обеспечивает эффективность обучения и воспитания учащихся.

На основе анализа научной литературы выделены способности и личностные качества, которые определяют инновационный стиль профессиональной деятельности учителя: гуманистическая и профессиональная направленность, профессионально-познавательный интерес, потребность в постоянном поиске новой информации; креативное мышление; интеллектуальные, проективные, коммуникативные, организаторские, рефлексивные умения; целенаправленность, настойчивость, энергичность, решительность, деловитость, способность вести за собой, способность к сотрудничеству, готовность к риску, независимость и критичность суждений, склонность к демократическому стилю взаимодействия с субъектами педагогического процесса.

На основе обоснованной сущности инновационного стиля профессиональной деятельности учителя определены этапы технологии его формирования: мотивационно-ориентировочный, содержательно-личностный, рефлексивно-коррекционный.

В исследовании доказано, что инновационный стиль профессиональной деятельности будущего учителя возникает и развивается в процессе вовлечения студента в разнообразную деятельность (учебную, научно-исследовательскую, воспитательную) инновационного характера.

Результатами экспериментальной работы доказана эффективность разработанной технологии.

Ключевые слова: инновационная деятельность, стиль деятельности, инновационный стиль профессиональной деятельности, технология формирования инновационного стиля профессиональной деятельности, студенты педагогического колледжа, критерии и показатели.

Kuznetsova O. V. Formation of innovation style of pedagogical college students professional activity. - Manuscript.

Thesis for getting the scientific degree of Candidate of Pedagogics in speciality 13.00.04 – theory and methodics of professional education. - Kharkiv Skovoroda National University – Kharkiv, 2009.

Thesis is dedicated to the theoretical-experimental research of the formation of innovation style of future teacher professional activity.

It distinguishes the essence of a teacher's innovation style of professional activity as a system of ways and methods of professional pedagogical activity directed at improvement of educational process; its structure which comprises procedurally-active and personally-individual blocks of components is developed. The technology of the formation of innovation style of pedagogical college students professional activity which provides motivationally-directed, contentively-individual, reflexively-correctional stages is grounded and experimentally tested.

Criteria and indexes of level of innovation style professional activity formation are refined.

The results of the experimental work proved the efficiency of carried out work.

Key words: innovation activity, style of activity, innovation style of professional activity, technology of the innovation style professional activity formation, pedagogical college students, criteria and indexes.